

законодавче відображення відповідного кримінально-правового інституту, що позитивно не вплине на поглиблення теорії кримінальної відповідальності. Однак, ще є час змінити зайняту позицію та дослухатись до викладених вище пропозицій.

УДК 340.113

КОНВЕРГЕНЦІЯ МОВИ ПРАВА ТА ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Лазарєв Віктор Вікторович,

доцент кафедри теорії та історії держави і права
факультету № 1

Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
judge2101@gmail.com

Мова права та юридична термінологія перебувають у невід'ємному взаємозв'язку. Мова права і юридична термінологія взаємозалежні, адже юридична термінологія є елементом мови права, її складовою частиною. Саме тому вони перебувають у органічному взаємозв'язку. Виходячи з цього, ми цілком закономірно можемо стверджувати, що відбувається наближення юридичної термінології до мови права, тобто юридична термінологія пристосовується до мови права, обслуговує її потреби. Мовні засоби необхідні для формулювання і тлумачення юридичних норм, закріплення в конкретних джерелах, поширення юридичної інформації [1].

Слід зважати на те, що, будучи різновидом літературної мови, мова права є елементом законодавчої техніки, що включає певний набір мовних засобів. Саме належний виклад юридичних норм у тексті нормативно-правового акту визначає його ясність, простоту, чіткість і доступність розуміння [2, с. 166]. На даному етапі суспільного розвитку, з огляду на актуальність та опосередковану наукову розробленість, проблема техніки юридичного письма не має належного науково-теоретичного і практичного обґрунтування. Недостатньо досліджено, зокрема, питання техніки юридичного письма та юридичних технологій як тісно взаємопов'язаних і практично значущих правових станів, що лежать в основі належної якості, ціннісних показників нормативно-правових актів та інших юридичних актів [3, с. 87]. До зазначених проблемних питань, слід віднести і використання юридичної термінології, оскільки питання використання спеціальної термінології, що застосовується у тексті нормативно-правового акту, це, в першу чергу, питання використання юридичної мови.

Мова правових норм орієнтована на впорядковане застосування термінів, їх визначення та пояснення. При цьому, між окремими термінами встановлюються прямі чи опосередковані логічні відносини та зв'язки, зумовлені системністю чинного законодавства та єдністю його понятійної структури, оскільки юридичні терміни передають основний сенс нормативного висловлювання [4, с. 35] і мають відповідати принципу правової (формальної) визначеності².

У результаті створення системи законодавства використовується специфічна система термінів, що зумовлює особливий характер мови закону. Забезпечення повноти, чіткості та ясності правового регулювання є метою професіоналізації законотворчої мови. Ця мета досягається шляхом використання під час підготовки нормативних правових актів системи спеціальних термінів, покликаних забезпечити точне та повне вираження законодавчої волі у тексті тієї чи іншої закону.

² Одним із основних принципів правової системи вважається принцип правової визначеності, який, зокрема, передбачає, що для ефективної реалізації особою своїх прав та виконання обов'язків важливою є можливість передбачення нею правових наслідків своїх дій. Цьому, у свою чергу, сприяє чіткість і зрозумілість законодавчого регулювання, однозначність і відносна стійкість значень понять, які використовуються в законодавстві [5, с. 9].

На сьогодні, термінологія, що використовується в законодавчих текстах, є далеко не бездоганною як з точки зору юридичної техніки, так і з точки зору правил мови, що дуже негативно впливає на ефективність правових норм. До недоліків термінології, що використовується в нормативних правових актах, можна віднести такі: позначення одним і тим самим терміном різних категорій; відсутність чітких дефініцій; наявність експресії; надмірне використання іноземної термінології; використання розмовних висловлювань і т. д.

Для усунення зазначених недоліків потрібен процес уніфікації термінології, що використовується у законодавчих актах, який має супроводжуватися застосуванням мовних правил. Це означає, що нормативно-правова термінологія має використовуватися відповідно до лексичних, граматичних та стилістичних норм сучасної мови і, водночас, з урахуванням стилістичних особливостей нормативного тексту [2, с. 166-167]. Таким чином, поняття обов'язково слід виражати матеріально або за допомогою терміна - словесної номінативної одиниці, або з допомогою дефініції - певним чином побудованої фрази. Погоджуючись з думкою філологів, відзначимо, що термін і дефініція однаково репрезентують поняття та передають його зміст, тому такі словосполучення, як «дефініція поняття» та «дефініція терміна» слід вважати синонімами. Проте важливо підкреслити, що термін називає поняття і конститується за допомогою дефініції. Однак, у нормативно-правовому акті правові дефініції мають адекватно розкривати зміст того чи іншого поняття (терміну), визначати його родові та (або) видові ознаки, включати характеристики, дані у концентрованій та узагальнюючій формі. За допомогою правових дефініцій конкретні терміни набувають словесне вираження у тексті нормативного правового акта [2, с. 167].

Підбиваючи висновок нашого дослідження, маємо зазначити, що значну роль у чіткості і однозначності реалізації нормативно-правового відіграють мовні правила викладення тексту цього документу за допомогою яких ці дефініції знаходять відображення і письмово закріплюються. Важливу роль у мові права відіграє і юридична термінологія, за допомогою якої можна реалізувати принцип нормотворчої економії. У переважній більшості випадків, без використання належної термінологічної бази неможливо точно висловити думку нормотворця і належним чином донести сутність нормативно-правового акту до суб'єктів реалізації норм права. Таким чином, ми можемо стверджувати, що застосування юридичної термінології є не лише показником високої юридичної культури у правотворчій, а й іншій юридичній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асеев А. Ю. Язык законодательства. URL: <http://conf.omua.ru/content/yazyk-zakonodatelstva> (дата звернення: 06.04.2022)
2. Мамедов Э. Ф. Язык закона: к вопросу о значении терминов и дефиниций в текстах нормативных правовых актов. *Вестник ИГЛУ*. 2014. № 1 (26). С. 163-168.
3. Онищук І. Техніка юридичного письма: понятійно-категоріальний апарат. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3 (74). С. 87-94.
4. Губаева Т. В. Язык и право. Искусство владения словом в профессиональной юридической деятельности. Москва : Норма, 2004. 160 с.
5. Хворостянкін А. В. Визначеність законодавчих дефініцій як умова ефективного дотримання духу та букви закону. *Наукові записки НаУКМА*. 2008. Т. 77. С. 8-12.